

Janusz Kręcidło

"A Cultural Handbook to the Bible", John J. Pilch, Grand Rapids 2012 : [recenzja]

Collectanea Theologica 82/4, 207-209

2012

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wśród autorów artykułów znajdujemy zarówno wybitnych i utytułowanych biblistów polskich, jak i przedstawicieli młodego pokolenia, którzy niedawno uzyskali stopień doktora lub doktora habilitowanego. Trzeba jednak stwierdzić, że wszystkie zaprezentowane w niniejszej recenzji artykuły reprezentują wysoki poziom naukowy. Zostały w nich poruszone zarówno zagadnienia będące od lat przedmiotem dyskusji w kręgach specjalistów, jak i nowe obszary badań, oczekujące dalszej eksploracji.

Z perspektywy metodologicznej, liczną grupę stanowią artykuły w całości bądź częściowo opracowane z zastosowaniem metody historyczno-krytycznej. Należy jednak zwrócić uwagę, że ich autorzy z reguły nie ograniczają się do aspektu czysto historycznego, lecz wydobywają treści teologiczne, podkreślając ich znaczenie dla wiary i życia Kościoła. Nie mniejszym zainteresowaniem wśród autorów artykułów *Festschriftu* cieszą się metody synchroniczne, zwłaszcza analiza narracyjna i retoryczna, które również z zasady prowadzą do sformułowania wniosków o charakterze teologicznym. Dominujące wydaje się ujęcie kanoniczne. Nawet kwestie natury szczegółowej przedstawiane są (czasami przynajmniej w konkluzji) z perspektywy całości Biblii. Niemało jest też artykułów o tematyce dotyczącej szeroko pojętego kontekstu nauk biblijnych. Świadczą one o tym, że zainteresowanie Pismem Świętym nie ogranicza się do ścisłej analizy egzegetycznej, lecz wpisuje się w szeroki wachlarz nauk humanistycznych.

ks. Krzysztof Bardski, Warszawa

John J. PILCH, *A Cultural Handbook to the Bible*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 2012, ss. 307.

John Pilch to amerykański biblista, uznawany powszechnie za jednego z najlepszych znawców socjologii i antropologii biblijnej, którego publikacje, tłumaczone na wiele języków, otwierają świat Biblii dla wielu współczesnych chrześcijan na wszystkich kontynentach. Autor prowadził wykłady o tematyce biblijnej jako *visiting professor* w wielu ośrodkach akademickich we wszystkich częściach globu. Jest emerytowanym profesorem Georgetown University w Waszyngtonie. Obecnie odpowiada za Odyssey Program w Johns Hopkins University w Baltimore. John Pilch pochodzi z rodziny polskich emigrantów, która wyjechała do Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XX w. Daje świadectwo swego polskiego pochodzenia, zna język polski i utrzymuje żywe kontakty z ojczyzną przodków. W 2012 r. został przyjęty do Stowarzyszenia Biblistów Polskich.

Recenzowana książka jest pomyślana jako dalszy ciąg bestsellerowej pozycji *The Cultural Dictionary of the Bible* (Liturgical Press, 1999). W 2000 r. książka ta otrzymała również nagrodę amerykańskiej Catholic Press Association, została także przełożona na język polski i wydana jako *Słownik kultury biblijnej* (Edycja św. Pawła, Częstochowa 2004). W skład *Słownika kultury biblijnej* weszły artykuły, które Pilch publikował na łamach dwumiesięcznika „The Bible Today” w latach 1993-1997 w cyklu *A Window into the Biblical World (Okno do biblijnego świata)*. *The Cultural Handbook of the Bible*, będąca tutaj przedmiotem naszego zainteresowania, zawiera artykuły, które ukazały się we wspomnianym dwumiesięczniku w latach 1998-2006.

Amerykańskie wydanie recenzowanej książki zostało opatrzone słowami uznania pod adresem autora i jego dzieła płynącymi od takich autorytetów jak: John. H. Elliott, Joan C. Campbell, Bruce J. Malina, Halvor Moxnes, Jerome H. Neyrey, Douglas E. Oakman i Peter C. Phan. Wszyscy oni podkreślają z jednej strony bardzo wysokie kompetencje merytoryczne Johna Pilcha w zakresie znajomości świata starożytnej kultury śródziemnomorskiej, z drugiej zaś strony niezwykle komunikatywny, wręcz popularyzatorski sposób prezentacji zagadnień trudnych dla współczesnego czytelnika ze względu na kulturową odmienność świata Biblii. Istotnie, zwłaszcza na rynku amerykańskim istnieje dzisiaj bardzo duża liczba publikacji, których autorzy podejmują badania Pisma Świętego, posługując się narzędziami z zakresu antropologii kulturowej, socjologii, socjo-retoryki, socjo-lingwistyki itp. Są to jednak najczęściej publikacje wysokospecjalistyczne pisane nieznanym dla przeciętnego zjadacza chleba żargonem naukowym a zatem mało przydatne dla chrześcijan, którzy chcieliby lepiej poznać kulturowy świat Biblii a przez to jej teologiczne przesłanie wiary. Ow brak został częściowo wypełniony przez wspomniany powyżej *Słownik kultury biblijnej* J. Pilcha oraz przez publikację, która jest przedmiotem tej recenzji.

Książka *The Cultural Handbook of the Bible* dzieli się na osiem części tematycznych, z których każda podejmuje najistotniejsze zagadnienia z zakresu kultury śródziemnomorskiej i ukazuje, w jaki sposób ich znajomość wpływa na lepsze zrozumienie biblijnych ksiąg oraz biblijnej mentalności. Po każdej części znajdujemy dość obszerny zestaw propozycji książkowych, do których czytelnik może sięgnąć, jeżeli zechce dodatkowo eksplorować interesujący go temat. Pierwsza część (s. 1-26), zatytułowana *Kosmos*, podejmuje tematykę piekła, nieba i ziemi. Czytelnik zapoznaje się tu z kosmologicznym modelem wszechświata, który funkcjonował w zbiorowej wyobraźni ludzi czasów biblijnych i uświadamia sobie, że jest to model zasadniczo różny od modelu kopernikańskiego. Pilch w bardzo umiejętny sposób pokazuje, jak znajomość tych treści pozwala lepiej zinterpretować i zrozumieć Pismo Święte. Druga część książki (s. 27-58)

została opatrzona tytułem *Ziemia*. Autor wyjaśnia w niej różne aspekty środowiska życiowego ludzi czasów biblijnych, takie jak pustynia, grotty skalne, rośliny i zwierzęta itp. Trzecia część (s. 59-104) jest poświęcona śródziemnomorskiej koncepcji osoby oraz takim sprawom jak obywatelstwo, narodowość, obcy, stereotypy, mentalność kolektywistyczna i indywidualistyczna itp. W czwartej części (s. 105-146) autor podejmuje tematykę koncepcji rodziny w starożytnym świecie śródziemnomorskim, zwracając szczególną uwagę na takie zagadnienia jak dziewictwo, małżeństwo, cudzołóstwo, gwałt. Piąta część (s. 147-182) książki zapoznaje czytelnika z istotnymi informacjami na temat języka. Autor podkreśla, że kultura starożytnego świata śródziemnomorskiego miała, w zestawieniu z dzisiejszą kulturą zachodnią, wyjątkowo Nieliteracki charakter. Tylko około 2-3 procent ludzi posiadało umiejętność pisania i czytania. Bardzo wysoki stopień analfabetyzmu sprawiał, że podstawowym środkiem komunikacji międzyludzkiej była mowa, co każe dowartościować rolę tradycji ustnej w biblijnym przekazie Bożego objawienia. Autor rozwija tu przede wszystkim takie tematy jak aspekty biblijnego języka, literackość, Dziesięć Przykazań, zniewagi i przekleństwa, komunikacja niewerbalna. Szóstą część książki poświęca autor tematyce ludzkiej świadomości (s. 183-226). Porusza tu zagadnienia istotne do zrozumienia kontekstu kulturowego Biblii jak sny, wizje, Jezus chodzący po wodzie, ukazania się zmartwychwstałego Chrystusa, podróże niebieskie itp. W siódmej części (s. 227-252) J. Pilch podejmuje zagadnienie starotestamentowej i chrześcijańskiej koncepcji Boga. Przywołuje tu scholastyczną zasadę „każda teologia jest analogią” i uświadamia czytelnikom, że każda wizja Boga jest uwarunkowana ludzkim doświadczeniem. Na tym tle autor w bardzo interesujący sposób ukazuje chrześcijańską koncepcję Boga Trójjedynego. Ostatnia – ósma – część recenzowanej książki podejmuje tematykę rozrywki w starożytnym świecie śródziemnomorskim, zwłaszcza gry na instrumentach muzycznych i śpiewu oraz gier i zabaw. Na końcu tej książki-słownika znajdują się trzy przydatne indeksy – autorów, tematyczny oraz cytatów z Pisma Świętego i z literatury starożytnej.

Należy sobie życzyć, by książka *The Cultural Handbook of the Bible* została jak najrychlej zauważona przez polskich wydawców, przetłumaczona na nasz język ojczysty i wydana w tak dużym nakładzie, by mogła znaleźć się w każdej domowej bibliotece obok egzemplarza Pisma Świętego.

Janusz Kręcidło MS, Warszawa